

LIBURUAK

ILIAS'ENA (ILIADA EUZKERAZ), Barandiaran'dar Salbador,
S. I., Gasteiz, 1956.

Ezta berri txarrik aldamenean gozagarri pittinën bat eztakarrenik, ezta berri onik ere erabat on esan dezakegunik. Kritika-saillean ari denak maiz esan bear izaten du, Axular'ek bezala: "Eta aldez damu dut, eta aldez atsegin".

Ez ote da berri pozgarria gaur Aita Salbatore Barandiaran'ek dakarkiguna? "Ba-duzu eskuetan, Euzkalduna! —dio—, nai-izan ezkerro, beñola izan dan Poemarik onena: *ILIASena (Iliada)*". Poz gaitzeker, beraz, euskaldun guziok, diona zuzen badago.

Enauzute euskeraz bertso berriak bakarrik egin bear lirakeala uste duten orietakoa. Aita Barandiaran'ek dionez, "Euskera'k ere, beste izkuntzak aña, ba-dauka elerti ederraren bearra". Orrelaxe da. "Iliada", gaiñera, oso gogoko dut aspaldidanik. Mutil-koxkor giñala, eskuetaratu zitzaigun, eztakit nola, adiskide batzuei eta neri, Segala-ren erdal-itzulpen bikaiña. Eta poema zaar ark, artean Buffalo Bill, Wild Bill Hickock eta Billy the Kid'en ibillerak besterik irakurtzen ezpagenituen ere, zearo bereganatu ginduen. Geroago —apaiz eta praille-gai eztirenek ere batzuetan grekoz ikasi edo erdi-ikasi bear izaten baitute Universitatean— leen bezain gogoko dut, gutxienez.

"Iliada", bada, eder-edertzat daukat. Are geiago, eder ori gaurko zaar-gazteek, prestaera berezirik gabe, dasta eta goza dezaketela badakit. Euskeraren gaitasunaz eztiot ezer. Ez ote zuen Orixe'k berberak esan etzuela izkuntza egokiagorik ezagutzen poema au itzulzeko?

Ez noski gure euskera Homero'ren grekoa bezain zaarra delako. Gure euskera, baita Detxepare'rena ere, ura baiño bi milla urte baiño geiagoz gazteagoa da, Homero —iñoiz jaio bada— Detxepare baiño bi billa urtez leenago jaio zen bezala. Ezta neke kontua ate-

ratzen. Ez; Orixe'k oker ezpanago dionez, euskerak itz-elkartuak, grekoaren gisa, aise sortzen dituelako baizik.

Esandakoak, motz eta laburkiro esana izanik ere, garbi adierazten du lan egokia aukeratu duela Aita Barandiaran'ek. Eta artu eta burutu duen lanaren nekea zenbaterainokoa den, eskarmenturik duenak badaki, eta eztuenak ere errazki igerriko dio. Itzultzeko ez ezik, liburua argitarazteko ere lanak eta nekeak eramana da noski. Eredu ederra aurki dezakegu jesulagun langille onengan euskaltzale zabar eta nagiok.

Zer dela-ta, orduan, asieran itz-erdika azaldu ditudan kezkek? Izotzak edo arri-jasak ondatu duen uzta ezta merkatuan saltzen. Kritika ere ezin dagoke izan zitekeanari begira: eskuan daukan fruitu eldu ala gordiñari bakarrik begira dizaioke:

Guziok dakigu zein asmo ederrek eragiten dien euskera landu bearrez ari direnei. Orixe bear genduke bakarrik, iñor gure izkuntza iraindu eta itsustu naiean dabilhela jakitea! Diru-arazoetan eztu iñork esaten bere ordekoari buruz: "Bai, gizarajo onek erreka jo-eraziko dit, beste orrelakoren bat egiten badu; baiña gizon saiatuagorik eta borondate obekorik...!" Poto egin duten asmoak, burutu eztiren naiak, alferrik izan diren aalegiñak, sarituko aal ditu zeruan Jainko Onak! Lur zital onetan, ordea, munduko seme geran ezker, ezin asmoei eta usteei begira egon. Dakiguna galdetu bearrik eztago. Eztakiguna bear da galdetu: Zer ondore izan dute?

Aita Barandiaran'enak oraingoan izan dutena itz laburrez azal diteke. Homero'gandik asi eta irakurleaganaiño, luzexkoa zelako edo, bi gauza gelditu dira bidean, nabarmen xamarrak biak, eta ez tira iñon ageri: poemaren edertasuna eta grazia batetik, eta euskera bestetik. Egia da, bai, orien orde, zenbait apaingarri berriz jantzia agertzen zaigula "Iliada". Esate baterako, jainko-jainkosak h-z jositako izkera batean (ai, bear den lekuan baleude!) mintzatzen dira, eta gizon ilkorrak alako Bizkai-usai arin bat darion beste batean. Baiña, esan dudanez, falta diren gauzak nabarmenegiak dira, eta eztu aien utsa orbel pixka batek estaliko.

Enaiz asiko erakusgarri billa: *sexcenta proferre possim*. Ezta bear ere. Irakurle euskaldunak eztu liburu au ireki besterik, nai duen lekuan. Zenbat ere euskaldunago, eramangaitzago eta gogaikarriago izango zaio irakurtzen duena. Itzulpen onetako izkerak leku malkarretan barrena, katazka bizian, dabillen gurdi zaar negartiak baiño kurrinka eta karranka geiago dario.

Zergatik, ote? "Iliada", berez, itzul-erraza zelakoan geunden. Zenbait gogorkeri, beraz, "Hamlet" bat itzultzean, zaillaren zaillez, bar-

kakizun direnak eztira emen barkakizun. Eta eztitu onera itzultzeak ekarri. Bestek ekarri ditu.

Aita Barandiaran'ek liburuari ipiñi dion "Aurre-itz"-ean, laugarren orrialdean, onako itz auek irakur ditezke: "Ekiozu, ba, leenbaileen... ta asi Euzkeragintzan". Euskerak, egia esan, badu bearrik; zertxobait leuntzeko, ornitzeko eta egokitzeko premia ederrean dagoela guziok dakigu. Baiña egin bearrik ez, aspaldidanik egin-egña baitago. Euskera egiten —edo egin ustez desegiten— asi baiño obe genduke euskaldunok euskera ongi ikasten asi.

"Euzkeragintzan" sartu geran ezkeru, ikus ditzagun Aita Barandiaran'i berari zor zaion aurre-itzean, 4-5'gn. orrialdetan, aurki ditezkean zenbait bitxi polit. "Bera Odise illaren gudalontzien jabe geratu zan gero, ta orregaitik Ayas'ek bere burua ito zun." ("Bera", gezurra badirudi ere, Odise da, eta illa Akile; "gudalontziak", armak dituzu; Ayas'ek, berriz, Sofokles'ek dionez, ezpatatz ito zuen bere burua.) "Troar'ek itxumustuan erasartu zuten zaldia... ta danak erri-barrura sarturik, egundoko lepoketa (itoketa) egin zuten". (Erasartu? Ez ote dugu euskaldun guziok "sar-erazi" esaten? Eta noiz ezkeru ito dezake iñor burni edo tupiki zorrotzak?) "Akamenon Mukene-urira elduala, bere emazte Klitaimnestere (1) ta Aigista'k asmo batez erail zuten." (Zenbat Agamenon ziren, eldu-ala iltzeko?) "Paris'ek sagarra Aporodite'ri eman zion, norbera auzian ederren autetsi zulako." ("Norbera", nor da "norbera" ori?)

"Ezin aurrera egiñik aurki zirala..." "Aurki", "bereala" da, eta or esan nai litzakean ori "aurkitu" esaten da euskeraz. Bertsoetan zillegi da (edo, gure Xenpelar'ek zion bezala, lizentzi) bata bestearen orde erabiltzea *metri causa*, bi silaba besterik eztituelako, baiña ez euskal-prosa jatorrean.

Are geiago. "Aporodite'k Paris'i... onelako itza eman zion: auzian Aporodite bera ederren autematen ba'zun, beñolako emakume-politena eskuratuko ziola." Or "auteman"-ek esan nai lukeana adierazteko badauzkagu euskeraz zenbait itz. Nik dakizkidanak, "autatu", "autetsi", "autu", "aukeratu", "begiz jo" edo, alde geografik gabe, "berezi". "Auteman" edo "ateman"-en adiera, berriz, Azkue'k dionez, "oartu, konturatu, nabaritu, sumatu" edo antzeko zerbait da. Ezta itzak bere onetatik atera bearrik, zuzen ugari esku-arteaz dauzkagunean batez ere. Sagarra "ukañi" bearrik ere ez, euskaldun guziek "eskeiñi" egiten baitute.

(1) Gerok ipiñi ditugun oiñarriei bagagozkio, "Klitaimnestere" orrek "Kulutaimenestere" bear luke izan. Logika bear dugu: ez gaitzala beintzat atzera iñork gure bizkarretik parre-egingo ote duen beldurrak.

Au azkenekoa. Dakigunez, sartalde edo etziñaldeko euskaldunok *-ak* esaten dugu beti: “gizonak etorri dira, gizonak egin dute”. Ez, ordea, iguzki-aldekoek, eta neroni ere, aien antzera, batzuetan *-ak* eta besteetan *-ek*-ka ari natzaizue emen. Baita Aita Barandiaran ere. Ikus nola: “Orrela, ba, bildu ziran Akayar'en buruzagiek”, “...zaldiaren... barruan izkutatzu ziran Akayar'en buruzagiek”, “Alako batean, ba, irten ziran... Akayar'ek”. Besteren gisa mintzatu nai baldinbadugu, ikas dezagun leenbizi besteren mintzaera.

* * *

Aski eta gelegi da onenbestez. Geldi bedi, beintzat, argi, enaizela onela ari itzulpen onen izkera, egilleak dionez, “garbia” delako. Garbia delako, ez; bear den bezain garbia eztelako, bai.

Ollarrak goizegi jo digu, eguna argitu baiño leen. “Iliada” iñork itzuli nai badu —eta izango da egun edo biar egiteko larri orri ekingo dion euskaldun ausarten bat—, aurkituko du laguntza Aita Barandiaran'ek egin duen lan izugarrian. Baiña oraindik itzultzeko daukagu.

Euskera ezta nerea ez zurea: guziok erdizka aurrekoengandik artu dugun ondasun ederra da. Eta eztu iñork bere-berea balu bezala nai duen gisara erabiltzeko —*utendi et abutendi*— eskubide osorik. Eta zorigaiztokoak euskera eta gu, besterik uste badugu.

L. MITXELENA

J. A. Mogel, *PERU ABARKA*. Kuliska sorta, 13-14'gn. zenbakia. Itzaropena Argitaldaria. Zarautz'en, 1956.

Badatorkigu laugarren aldiz, “Itzaropena”-ri eskerrak, Mogel'en “Pero Abarká” jatorra. Betor ondotxo, ezpaitugu bear adiña ezagutzen. Negarrez gaude beti euskal-irakurgai gutxi ditugula-ta, eta ditugun ederrenak ere ezin ditugu, edo eztitugu nai, irakurri.

Apaiz batek egiña izan arren, eztarabil “Peru Abarká”-k elizgairik. Bere jatorria J. M. Lojendio'k argitu zigun EGAN-en argitaratua izan den itzaldi eder batean. Eztugu Peru, gezurra badirudi

ere, J. J. Rousseau'gandik oso urrutji sortua. Egia ere da, bai, Basagizon Ona kristau mixiolariak aurkitu zutela, Rousseau'k baiño bi mendez leenago, eta Europa'n barrena erakutsi.

Frantzia'ko eliz-gizon erbesteratuen bitartez ez ezik, bazuen Mogel'ek frantses literaturaren berri. Pascal ezagun zuen, maite ere bai, beronen "Gogoetak" itzuli zituenean. Bazekien gaiñera, Peru'k Maisu Juan'i erakutzi zion bezala, erriko eta erbestekoen arteko esanmesan eta juzku okerrak arrokeriaren eta ez-jakiñaren seme direla gelaetan.

Mogel'ek etzuen urrutiko Indietara joan bearrik bere Basagizon Ona aurkitzeko. Aldamenean baitzeukan, Bizkai'ko basetxe batean, Peru jatorra, Basarte'ko Unibersitatean ikasia, mendiak azi eta basoak ezia.

Peru'ren izketa-laguna ere etzeukan urrutji, urbillago bear bada. Erraz jo zuen begiz, kaletar asko-jakiñen artean, Maisu Juan barberua. Eta biek elkar topatu ezkero, berez bezala dator elkarrizketa bizia. Baita gaiñerako lagunak ere: andre-ostalaria eta bere mirabea, orduko baserritarak, lifu-ezpatariak, ola-gizonak, baita azkenik —paradisu ederreko suge beltza— iskribau-aguazillak ere. Aspaldi aldendu zen eta ia aazturik daukagun Euskal-erri zaareren oroi-garri berdingabea.

Poliki-poliki asten da Maisu Juan ikusten —orrelako zerbait gertatu bide zitzaien Sokrates'ekin jarduten zutenei— erdi ustela zela zuen jakin-ustea. Poliki-poliki dijoakio Peru erakusten ez euskera bakarrik —euskaltzalea zen Mogel, iñor izan bada, baiña etzuen uste euskera berez ezer denik, zerbaitetarako ezpada—, beste gauza asko baizik euskeraren bitartez: izenak utzi eta barrengo izanari begira dagoen egiazko jakitea, lanbide berezien neke eta izkutuak, Bizkaitar eztiren euskaldunen euskalduntasuna, benetako kristautasuna eta ziñetako giza-legea.

Oso eta bizirik daude Peru eta Maisu Juan eta inguruko guztiak. Ain bizirik ere! Biziak baiño bizlago, zenbait sortzaille trebek beren umei mulñetaratu dioten bizi iraukor orrekkin. Eztugu bizilagorik euskal-literaturan. Eta orien ezpainetarik darion izketaren gatzia, Bizkai'ko izkerak berezko duen gatz larri xamar ori da.

Arritzekoena, auxe duzu. Maite dugu Peru, bai, baiña ez barberua baztertzeke adiña. Kaletarra da, gure antzera; gu bezalako euskaldun kaxkarra, gu bezalako sasi-jakintsu erdi-ikasía; gure gisa, itzen burrundari geiago begiratzen diona gauzen muin gordeari baiño. Orrexegatik agian, ao-zabalka gagozkio, xpillu arrigarriari begira. Iguzkiak badu denentzat argi, onentzat eta gaiztoentzat, eta

Mogel'en irriparre gozoa ere, Cervantes'ena bezala, guziongana eda-
tzen da, Peru jatorragana beste Maisu Juan'engana.

Laugarren argitaraldi onek leenbizikoaren aldean dituen berrikun-
tzak aipatzera noa. Mogel'ek erderaz ipiñi zion itzaurrearen ordez,
Antonio Arrue'ren euskerazko ederra, Mogel'i eta Mogel'en lanei
buruzko argitasunez ederki ornitua. "Peru Abarka"-rekin ikusteko
gutxi duten eraskiñak falta zaizkio: Fr. Pedro de Urlija eta D. Juan
de Zandija elizgizonen arteko jarduna, eta latinetiko itzulpenak.
Iztegia, ordea, emen dugu.

Txukun argitaratu du liburua "Itxaropena"-k, oi duen bezala,
eta Paulino Larrañaga'ren edergarriak politikak dira eta egoki-egokiak.

L. MITXELENA

GURE PATROI AUNDIA. Aita San Inazio'ren bizitza. I. M. Man-
zisor, S. J. Hechos y dichos. Zaragoza, 1956.

Oso egoki etorri da A. Manzisor'en liburu auxe. San Inazio'ren
eriotzaren laureun urte mugan. Euskaldun guztiak gure Santu aundi-
aren bizitza irakurtzeko egarriz arkitzen ziran urte ederrean.

Eta ederkitxo bete du gure A. azkotiarrak bere egitekoa. Eman
digu bizitza, erriaren gustokoa izango da beti ere. Liburu giarra.
Retorika gutxikoa. Gauza asko ta itz gutxi dituana. Norbaitek esan
bait-du liburu au Baroja'ren estiloan ote-dagon ere... Ez degu
ezetzik esango, itz gutxiri bagagozkio. Itz gutxiri. Retorikarik-ezari...

Ez bait-degu uste, ezik, Baroja'k Retorika gutxi duanik. Zenbait
Retorika batez ere. Baroja'k ba'du bere Retorika. Eta ez makala.
Prosa aceitosa'rik ez duala, egia. Bañan "bat ere Retorikarik-eza"?
Ez bait-degu uste. Ez urrik eman ere. Ondotxo daki Baroja'k, aria
errex sartzeko jostorratza jator prestatzen. Mutilla ez bada, ba,
ortan, Bidasoa-errekako gizon txiki ori! *Prosa aceitosa* ta *figuras de
dición* erabilliko ez dituana bere idaztietan, ori bai, ori egia da.
Ta berak aitortzen du. Nolako gorrotoa dion ere olako prosari, garbi
ta ausarki aitortzen bait-du gañera...

A. Manzisor'ek ere olako retorika gabeko liburua eman digu
oraingoan. San Inazio'k berak ere beste orrenbeste egingo bait-zuan.
Eta euskal-estiloari ere orixe dagokio. Orra, beraz, era guttiz "egoki"

etorri dan liburuak. Santu azpeitiarraren bizitza azkar ta garbi ikasi nai duanarentzat, egokia benetan.

Retorikarik-eza, meritu da guretzat. Bañan Gramatikarik-eza? Zenbaitzuk ori arkitu bait-diote gañera A. Manzidor'en liburuari... Guk ez degu uste utsune aundirik daukanik gai orretan. Bañan batzuren batzuek arkitu bait-diote olako zerbait. Orregatik aipatu degu guk ere. Bañan, dana dala, oso barkakizun da ori, ta esker-tzekoa batez ere, bizi geran urte ontan, eta Euskal-Literaturak bizi duan garai ontan, olako liburu bat argitaldu izana.

Bejondaiola gure A. Manzidor'i bere keñu eder auxe. Karakate'n dagon lekuan, jaso beza gure agurrik beroena, esku-estutze biozkor batekin.

Beste aipagarri bat ere ba'du Liburuak. Ayalde Jaunaren edergarriak. Aukerakoak benetan. Goi-argi-uneren batean egindakoak inolaz ere. Zein baño zein.

Bejondaiola gure adiskide Ayalde'ri ere. Urte askotan olaxe!

M. LEKUONA

ARANTZAZURA ERROMES... A. Eujenio Agirretxe, frantziskotarra. *Arantzazu'ko urtea*, 1956. Editorial Icharopena, Zarauz.

Arantzazu ez da Arantzazu: Arantzazu ta Arantzazu'ren inguruak baizik..

Arantzazu'k inguru asko ditu. Iturriaren jitea du. Ura par-par darion iturriaren jitea. Emankorra degu gure Aloña'ko fraidetegia. Euskal-gauzetan emankor... Illean-illean artzen degun aldizkariak gañera, noizpeinka or etortzen zaizkigu andik beste zenbait euskal-zaletasun-agiri. Gaur, bi, iru. "Arantzazu'ra erromes", "Irea al dek diru ori?", "Anaitasuna"... Iturria, iturria...

A. Agirretxe'ren folletotxua (44 orrialde), benetan da bitxia bere mallan. Arantzazuko erromesen gutuntxo; gutuntxo kutun, gogoan-garria... Askotan amets egin izan degun bezelakoa.

Arantzazu'ra zoazela "erromes", eta ango bakartasun gozoan egun batzuk igarotzen dituzula, eta ango Amaren aurrean —Amaren magalean— egun bi edo, gozo-gozo igaro nai dituzula, ta... zer gauza ederragorik, eskura olako folletotxo bat ematen dituzela baño, andik

histori ta emendik otoitz, txolarte xamur batzuek antxe igaro ditzazun, zure folletotxua eskuan, Amaren itzal eder artan? Ortara-koxe egiña da A. Agirretxe'ren erromes-folletotxua.

Argia benetan, eta xamurra, biotzetik-biotzera irtendakoa. Ederki. Oso ederra. Guk askotan amets egin bezelakoa. Arantzazu'ko bakarta-sunean esku-artean erabilliz, igurtzi-igurtzi eginda, etxera betiko gogoangarri ekartzekoa. Gogoangarri igurtzi-igurtzia...

Zati asko dauzka. Danak bearrekoak... "Arantzazu'ra bidean. Aitortza. Jaunartzea. Meza. Errosario. Benedicta. Arantzazu'ko Ama bertatik bertara. Amarekin alkar-izketak. Ordu laurden bat. Etxera. Gurutz-bidea. Kantak..."

Gutun kutuna benetan. Euskera ederra. Erreza. Errezil-usaia nunaitik dariona...

M. LEKUONA

IREA AL DEK DIRU ORI? P. P. C. 2. Itxaropena Argitaldaria. Zarauz.

Egun otan Arantzazu'tik datorkigun bigarren agiria. "Propaganda popular católica"-k Madrid'en argitaratzen dituan folleto-txueta bat euskeratua. 23 daramazki argitaratuak. Gai jakingarridunak guztiak. Aletan bigarrena euskeratu dute, asierako, gure Arantzazu'ko fraideak. Asiera ederra, benetan. Calvo Sotelo'ren "La muralla"-ren argumentua. Argumentu zorrotza. Arakiñaren labana iduri. Giar-giarreraño eltzen dan labana... "Gaizki eskuratutako dirua" du gai. Gai bizia. Edonoiz; bañan gaur iñoiz bada-ta. Aukera ona egin digute arantzazutarrak.

Euskera ederra folletotxuaren euskeraltzallearena. Ezagun ote-degun ere ba'gaude. Len iñoiz irakurria. Felix Bilbao'ren batena edo.

Olako folleto askoren bearra dago baztarretan. Xuxpergarri. Kontzientzien xuxpergarri, lenengo; eta irakur-galearen xuxpergarri denbora berean: euskeraz irakurtzalearen xuxpergarri, egarrigarri...

Olako asko bear ditugu.

M. LEKUONA

Izan diteken inpresiorik ederrena egin digu gure "Anaitasuna"-ren numeru onek. Ederra benetan. Au da orri bat ondo egitea. "Orria" baña. Ariña, aizeak eramatekoa, txairua, egalaria. Ez baitakigu orria ala txoria esan.

Abejondalela orri onen egilleei! Ez da errikoi bakarrik. Errikoi gauza bat egitea, umeentzako ipui bat egitea bezain zail deritzagu. "Anaitasuna", errikoi da. Bañan ez dezala iñork orregatik pentsa nolana egiña danik gure gaurko Anaitasun au. Esku ona bear da lan ortarako. Eta oraingoan esku on ori ederki azaldu digute Anaitasunaren egilleak.

Temak, politikak. Tono askotakoak. Ez "poxpolin-poxpolin" besterik ez dioten alakoak. Birigarroaren txorrotxio diruditenak baizik. Orri euskaltzale-euskaltzalea, bañan aspergarri gabe; orriaren gaiak berak zaletasuna edeten duala...

Jarrai bide ortatik.

M. LEKUONA

BIOTZ-IZKETA

Aurrek, eta sortu-berri guziek, aurreraka ibiliz, aurrerapen aundiak dagizkite. Soroko artoak, eguzkiya xurrupatur ostoak muskertzen zaizkiola, goraka, etengabe egin du.

Orrela ari ez diranak, beti oin batian ezin egon ditezke. Aurra, azitzen danian, zabaldu egiten da. Gizendu ere bai. Bi oriek burutzen ditularik, beeraka asten ba'da... zärtzen da. Burua soiltzen. Ortzak bakantzen. Illea urdintzen. Gerria makurtzen. Oiñak moteltzen. Begietako ikusindarra laburtzen. Belarriak itxitzen. Eskutako biatzak gogortzen. Sudurra kakotzen. Irudimena igartzen. Mingaña toteltzen. Ezpañak erortzen. Biotza zimurtzen. Barnekoak oro zapuzti gertatzen. Bereko biurtzen. Etorkizunaz ikaratzen. Ingurun ditunentzat gogaikarri itzultzen.

Izkuntzak ere, orrelatsu dirala esan diteke. Beti aurrera dagitenak itxaropen mardula berekin dute. Takatx egin-da, egon nairik asten diraneko, il-arrak zulatu ditula agiriyan dago.

Euskerak ez du, noski, orrelako beldurrik. Gure egun auetan bertan, beren gurasoen izkuntzari txertu berriak erantsi nairik, asko eta

asko bait-dabiltza. Orrela diardugun bitartian, gaztetasun izerdi bizi-korra zañetan dugula uste dezakegu. Bai, noski!

Euskera irratizkin-zelaira eraman bear degula agiriyan dago. Bear-bearreko bait-da. Eta, besteak beste, kátoliko geranok, gerontzako egi yakingarriak iturrian bertan txastatu bear ditugula ere, edonork ulertu dezake. Iturriya, Erroma'n dago.

Uri ortan, Aita Santuak bere irratizkin-zabal-batza ba-du. Andik, ez dakit nik zenbait izkeratan ari oi diran. Gutxineko ogeitamar izkeratan bai beintzat. Ainbesteren artian, euskerak ere txoko egoki bat bear luke, noski. Euskera bezin zárrik eta ederrik, beste bat ez bait-dute ayek berenganatuko.

Lerro auk irakurtzen ditutenei, eskari ttikitxo bat: Erroma'ra idatziko ote zendukete, Aita Santuari orixe eskatuz? Aren itza, euskeraz entzun nai gendukela. An asmatzen dituzten yaikizun aundi-yen berri, geron izkeraz ikasi nai gendukela.

Aita Santuak euskeraz ez dula ulertzen ere, norbaitek esan lezake. Ortaz estutuenik ez du iñork. Ba-ditu ark, aldamenian, euskeraz idazten zayona, erderaz adieraziko diotenak: bai italieraz, bai beste izkuntzaz ere, ala bear ezkeru.

Zen esan bear zayon? Bakoitzak, bere biotzak adierazten diona, maitasun aundi bat erakutsiz. Biotzian su aundia dutenek, luze eta sakonki idatzi bezayote. Sua izan arren, itzetan urrixego diranak —euskaldunen artian sarri oi dana— motxago idatzi arren batetxo ez dute lotsa izan bearrik. Agiyan, itz bizkorrezko maitasun-garra obea dateke.

Zuzenian Erroma'ra idazkiak bialtzen asmatzen ez dutenek, guk aruntza igortzeko, gurera biali ditzatela. Bitartekotasun ori egitea, oso pozgarri izango zaigu.

